

AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

SANCAK SINIR ÖTESİ BÖLGE Mİ?

Dr. Erhan TÜRBEDAR

Blog No: 16
26.02.2013

Dr. Erhan Türbedar, TEPAV, 26 Şubat 2012 Sancak eski Yugoslavyanın parçalanmasını üzerinde ağır bir şekilde hisseden, kötü altyapıya sahip Balkanların neredeyse unutulan bölgesidir. 8.687 km2lik bir alana yayılan Sancak coğrafi olarak, Sırbistan ve Karadağın kesiştiği ve Bosna-Hersek ile Kosovanın sınırında kalan bölgede yer almaktadır. 2000 yılına kadar Sancaktaki temel sorun, Sırbistan ve Karadağdaki Boşnakların ve Sancak bölgesinin, anayasal çerçevede hukuki statüsünün bir çözüme kavuşturulmamış olmasıydı.

Günümüzde ise değişen koşullarda Sancak sorununa ilişkin benzer bir tanımlama yapmak zorlaşmıştır. Bunun nedeni aşağıdaki argümanlarla izah edilmeye çalışılacaktır. Tito Yugoslavyasının dağılma sürecinde, Hırvatistan ve Bosna-Hersekteki Sırpların bu ülkelerde devlet içinde devlet kurma çabalarından etkilenen Sancaklı Boşnaklar da bölgeleri için talep ettikleri siyasi özerklikte o çılgın yıllardan kurtuluş aradı. Sırbistan Sancaklı Boşnakların özerklik talebine karşı çıkmakla kalmadı, bu bölgeye ciddi bir devlet baskısı da uyguladı. Ayrıca Yugoslavyanın dağılmasının ardından Sancak bölgesi coğrafi anlamda Bosna-Hersek ve Kosova gibi Sırplar açısından iki istikrarsız ortam arasında kaldığı için, Belgrad bu bölgeye askerlerini daha da çok yığma ihtiyacı duydu. Böylece Belgrad tarafından bölücülüğün yuvası olmakla suçlanan Yeni Pazar kenti, uzun süre tankların kuşatması altında tutuldu. 1995in sonlarında Bosna Savaşının sona ermesiyle birlikte Sancaka yönelik baskılar da hafifledi.

Ama Sancaklı Boşnaklar asıl Slobodan Miloşeviç rejimi yıkıldıktan sonra, 2000li yılların başlarında daha rahat nefes almaya başladı. Her ne kadar Sırplar arasında Sancak kelimesinin anılmasını vatan hainliğiyle özdeş tutan bazı şahıslar günümüzde bile varsa da, 1990lı yıllarla kıyaslandığında, gelinen noktada Belgradın Sancak bölgesine yönelik yaklaşımının daha olumlu olduğu ortadadır. Mesela Sırbistanda günümüzde Boşnak asıllı

iki bakan ve birçok milletvekili görev yapıyor. Ne var ki bu, Boşnakların şikayetlerinin sona erdiği anlamına gelmiyor.

Belgradda 23 Ocak 2013te bir ilke imza atılarak, Sancak Hakkında Açıkça Konuşmak isimli bir sempozyum düzenlendi. Sempozyumda yer alan konuşmacılar Sancaka ilişkin değişik sorunları dile getirdi. Örneğin Sancak Demokratik Eylem Partisi (SDA) Başkanı ve Devlet Bakanı Suleyman Uglanin Sırbistandaki Boşnakların devletlerine sadık olmalarına rağmen, ülke halkının Sancakı istikrarsız bir bölge olarak görmeye devam ettiğine ve Boşnakların polis ve yargı gibi alanlarda yeterince istihdam edilmediklerine dikkat çekti. Milletvekili Meho Omeroviç ise Sancak bölgesinin genel olarak kötü haberlerle Sırbistan medyasına konu olduğunu vurguladı. Sırbistandaki Helsinki İnsan Hakları Komitesinin Başkanı Sonya Biserkoya göre 1990lı yıllardan günümüze kadar Sancak ve Boşnaklar Sırbistan kamuoyunda hep devlete zarar veren yıkıcı faktörler olarak tanıtıldı. İslam karşıtı önyargıların varlığı ise Boşnaklar hakkında olumsuz imajı daha da fazla körükledi. Sancak İnsan Hakları ve Özgürlükleri Koruma Komitesi Başkanı Semiha Kaçar, Boşnakların devlet kurumlarına güveninin geri getirilmesi adına, devletin geçmişte işlenen suçlarla yüzleşmesi gerektiğini vurguladı.

Sırbistandaki Helsinki İnsan Hakları Komitesinin 1998 yılına ait raporuna göre 1990-1995 yılları arasında 34 Sancaklı Boşnak öldürülmüş, haklarında herhangi bir bilgi alınamayan 100ün üzerinde kişi kaçırılmış, Boşnaklara ait 105 gayrimenkul havaya uçurulmuş, 27 Boşnak köyü etnik olarak temizlenmiş ve birçok siyasi tutuklama gerçekleştirilmiştir. Dış Politika Enstitüsü Başkanı Aleksandra Yoksimoviç, Belgradın Boşnaklar arası bölünmeleri gidereceğine söz konusu bölünmeleri daha fazla derinleştirdiğini söyleyerek devletin Sancak bölgesine yönelik günümüzdeki politikalarını da eleştirdi. Bu konuda Yoksimoviç bölünmüş İslam Birliği sorununu ve Boşnak Milli Konseyi (BNV) kapsamında ikili yapının yaratılmış olmasını örnek olarak verdi. Sırbistandaki Avrupa Hareketinin bölge koordinatörlerinden Bisera Şeçeragiç Belgraddaki Sancak sempozyumunda devletin Sancakın ekonomisini unuttuğunu ve bu bölgenin 2003 yılından beri derin bir durgunluk içinde olduğunu vurguladı. Aslına bakılırsa, söz konusu sempozyumda dile getirilen temel şikâyetler arasında, bölgenin kötü altyapısı, yüzde 52ye varan işsizlik oranı ve yatırımların yapılmıyor olması gibi hususlar vardı. Elbette bu yönüyle Sancak sorunu sadece Boşnakların değil, orada yaşayan bütün halkın sorunudur. Nitekim Damad Kültür Merkezi Başkanı Zibiya Dervişhalitoviç Şarenkapiç Sancakın çok uluslu bir bölge olduğunu ve Sırbistan sınırları içindeki kısmında ikamet edenlerin yüzde 40ının Sırp olduğunu hatırlattı. Şarenkapiçe göre Sancak hakkındaki tartışmalara orada yaşayan Sırplar da katılmadığı sürece, bölgedeki Boşnak meselesi Sırbistan kamuoyunda bir toprak meselesi olarak algılanmaya devam edecektir. Peki günümüzde Sancak meselesi bir toprak meselesi olarak düşünülebilir mi? Eskiden tüm Sancaklı Boşnakları etrafında toplayan SDA ve başkanı Suleyman Uglanin idi. Geçmişte Sancak için özerklik talep eden de bu partiydi. Zamanla yönetim hataları ve rant kavgası nedenleriyle SDA değişik bölünmelere maruz kalarak, Sancaklı Boşnaklara ait siyasi partilerin sayısı günümüzde 10u aştı. Bir siyasi partinin bir belediye yönetimini tek başına ele geçirebildiği yıllar geride kaldı. Yine de SDA, Sancak Demokratik Partisi (SDP) ve göreceli daha yeni kurulan Boşnak Demokratik Birliği (BDZ) en çok Boşnak oyu toplamaya devam ediyor.

SDA lideri Uglanin Sancak için siyasi özerklik talebini çoktan rafa kaldırmış bulunuyor, ama kendini ve partisini Boşnakların Sırbistan hükümeti içindeki yegane temsilcisi olarak tanıtmaya çalışıyor. SDPye gelince, başından beri yerel yönetimlerin güçlendirilmesi çerçevesinde Sancaktaki Boşnak meselesinin çözüme kavuşturulmasını destekliyor. SDPnin kurucusu Rasim Layiç ise kendisine yeni ulusal bir parti kurarak adeta azınlık siyasetini terk etmiş bulunuyor. Bir tek Sırbistan İslam Topluluğu Meşihatının baş müftüsü Muamer Zukorliçin desteğiyle kurulan BDZ vatanseverlilik kartına oynayarak, SDAnın 1990ların başlarında taşıdığı siyasi bayrağı devraldığını iddia ediyor. Belgraddaki Sancak sempozyumunun birinci paneli Boşnak siyasiler arasındaki bölünmenin derinliğini ve diyalog eksikliğini bir kez daha ortaya koydu. Ancak bu bölünmüşlük ideolojik sebeplerin değil, tipik bir iktidar mücadelesinin ürünüdür. Geçtiğimiz yıllarda Sancakın yanı sıra Sırbistan ve Karadağda yaşayan Boşnaklar arasındaki siyasi birlik de bozuldu. Nitekim Karadağ Boşnak oyların sayesinde 2006da bağımsızlığını ilan etti. Böylece Sırbistan sınırları içindeki altı Sancak belediyesi ile Karadağ sınırları içinde kalan beş belediyesi arasına uluslararası sınır da sokulmuş oldu. Bu yüzden artık Sancak neresidir yönünde sorulan soruları bile duymak mümkündür. Kaldı ki Sırbistan sınırları içinde kalan altı Sancak belediyesine Boşnak siyasiler eşit ölçüde ilgi göstermiyor. Etkinliklerini Boşnak nüfusun ağır bastığı Yeni Pazar, Tutin ve Syenica belediyelerine daha çok yoğunlaştırıyorlar.

Teknik düzeyde görevini sürdüren Esad Curceviçin başkanlığındaki BNV 14 Ocak 2012te kabul ettiği bir beyannamede, AB ülkelerinin olumlu deneyimleri doğrultusunda, Sırbistanın ademi merkezileşme ve bölgeselleşme sürecinde Sancakın altı belediyesinin tek bir idari bölge olarak belirlenmesi, böylece ayrı bir bölgesel özyönetim birimine dönüştürülmesi gerektiği görüşüne yer veriyor. Neticede, 1990lı yıllara ait siyasi özerkliğe ilişkin talepler, Sırbistan sınırları içindeki Sancak belediyelerinin modern bir Avrupa bölgesi çerçevesinde teşkilatlanması yönündeki taleplere indirgenmiş bulunuyor. Boşnakların çoğunluğu da böyle bir yaklaşımı benimsemiş görünüyor. Belgraddaki sempozyuma katılan çoğu Boşnak siyasinin Sancakla ilgili sınır ötesi bölge kavramını kullanmış olmaları dikkatleri çekti. Bununla, Sırbistan ile Karadağ içinde kalan Sancak belediyelerinin birlikteliğine atıfta bulunuluyor olsa gerek.

23 Mart 2006da Karadağdaki Boşnak Parti ile Karadağ Başbakanı Milo Cukanoviçin lideri olduğu Sosyalistlerin Demokratik Partisi (DPS) arasında imzalanan işbirliği anlaşmasının 4. maddesinde şu ifadele yer veriliyor: Karadağın eşit ekonomik kalkınmasının bir önkoşulu olarak Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartı en yüksek standartlarda uygulanacaktır. Bu çerçevede, Sancakı çok etnikli, çok dinli ve çok kültürlü, sınırları saydam olan, Sırbistan ve Karadağı ayırmaktan ziyade, bir köprü olarak bağlayan sınır ötesi bölge olarak görmekteyiz. Bu ifadeye dayanarak bazı Boşnak politikacılar Sancak bölgesinin Sırbistan ve Karadağ sınırları içindeki birimlerini ayrılmaz bir bütünün parçaları olarak gösterse de, Karadağ yetkilileri bu anlayışa açıkça karşı çıkıyor. Gelinen nokta itibariyle insan haklarına saygı, belediyeler arası ülke içi/ülkeler arası işbirliği, sosyoekonomik sorunlarla ilgilenilmesi ve tolerans ruhunun daha fazla geliştirilmesi hususları, günümüzde Sancak bölgesini ilgilendiren kritik noktalar olarak gözüküyor. Bunun dışında, İslam Birliği ile BNV bünyesinde var olan ikili yapılara son verilmesine

ihtiyaç duyulmaktadır. Sancak bölgesinde yaşanan siyasi çekişmelerin sonucunda bölünen İslam Topluluğunun yeniden birleştirilmesi doğrultusunda Türkiyenin 2011de başlattığı girişim tam sonuç almak üzereyken, Belgrad Mayıs 2012 seçimleri öncesinde süreci durdurdu. Bütün bu süreç boyunca Ankara, Belgraddan gelen talep doğrultusunda Sancaktaki baş müftülük krizine müdahale ettiği bilinciyle hareket ediyordu. Oysa son aylarda Sırbistanda yayılan söylentiye göre Belgrad Ankaradan böyle bir talepte bulunmadı ve dolayısıyla Türkiye bu konuda Sırbistanın içişlerine karışmış gibi oldu. Oysa Belgradın Türkiyeyi davet ettiği bir gerçektir. Ne var ki Türkiyeyi davet eden siyasi güç şu anda muhalefette bulunuyor. Sırbistanın yeni hükümetinin de Türkiyeden benzer şey isteyip istemeyeceği ise merak ediliyor.

Belki bu konu, Türkiye ve Sırbistan hükümetleri arasında gerçekleştirilmesi planlan zirvede daha teferruatlı bir şekilde ele alınır. Sancaklı Boşnakların siyasi temsilcilerinin bir kısmı tarafından koruyucu ülke olarak algılanan Türkiye mutlaka Sırbistana, Sancaktaki sorunların giderilmesi noktasında katkılarda bulunabilir. Kaldı ki Ankara İslam Birliğine ilişkin tasarladığı sonucu şimdilik üretemediyse de, baş müftü Muamer Zukorliçin Sırbistan devleti aleyhine yürüttüğü retoriği yumuşatmayı başardığı ortada. Bu arada Sancakta iki İslam Topluluğu arasındaki ayrışma yeniden büyümeye başladı. Sırbistanın, sadece bir sorun yaşandığında Sancakla ilgilenme yönündeki siyasetini terk etmesinde fayda var. Türkiye Sancak bölgesinin ekonomisine de önemli katkılar yapmaya istekli görünüyor. Kaldı ki Sancaktaki ekonomik durumun iyileşmesi, Sırbistan ekonomisinin istikrarı açısından da önem arz ediyor. Türk işadamları Sancak bölgesini ziyaret ederek yatırım yapma noktasında ilgisini gösteriyor. Ancak Sancakta Türk yatırımlarının fiili olarak gerçekleşmesi noktasında fazla ilerleme kaydedilemedi.

About the author:

To cite this article: Dr. Erhan TÜRBEDAR. 2026. "SANCAK SINIR ÖTESİ BÖLGE Mİ? ." Center For Eurasian Studies (AVİM), Blog No.2013 / 16. February 26. Accessed November 20, 2026. https://avim.org.tr/Blog/SANCAK-SINIR-OTESI-BOLGE-MI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi

E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır